

**МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ И СПОРТА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ,
ДРУШТВО ФИЗИЧАРА СРБИЈЕ И
ФИЗИЧКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

**Регионално такмичење из физике за ученике средњих школа,
школске 2000/2001. год.
II разред**

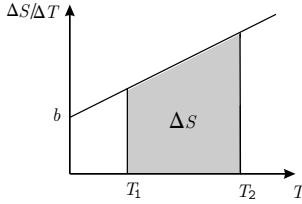
1. Кроз глицерин густине $\rho = 1240\text{kg/m}^3$ и коефицијента вискозности $\eta = 0.800\text{Ns/m}^2$ се крећу две куглице: прва од гвожђа густине $\rho_1 = 7800\text{kg/m}^3$ и полупречника $r_1 = 5\text{mm}$, а друга од алуминијума густине $\rho_2 = 2700\text{kg/m}^3$ и непознатог полупречника r_2 . Одредити r_2 ако се зна да дуго након почетка њиховог кретања исти пут $s = 1\text{m}$ друга куглица прелази за време $\Delta t = 1\text{s}$ спорије од прве. (20 п.)
2. Систем се налази на температури $T_1 = 200\text{K}$. После загревања до неке температуре T_2 ентропија се промени за $\Delta S = 120.0\text{kJ/K}$. Ако топлотни капацитет система зависи од температуре као $C = aT^2 + bT$, где су $a = 4\text{J/K}^3$ и $b = 200\text{J/K}^2$, одредити температуру T_2 . (20 п.)
3. На хоризонталној подлози се налази суд попречног пресека $S_1 = 2\text{dm}^2$ који је испуњен водом до висине $H = 1\text{m}$ и затворен слободним клипом масе M . На висини $h = 20\text{cm}$ од дна суда начињен је отвор попречног пресека $S_2 = 0.5\text{cm}^2$ кроз који може да истиче вода. Ако се зна да је домет млаза воде пре затварања суда клипом био за $\Delta d = 20\text{cm}$ мањи од домета млаза по затварању суда, одредити масу клипа. (20 п.)
4. Куглица чији је коефицијент запреминског ширења β , урања се у течност на температурама t_1 и t_2 . Тежине при том истиснутих течности су Q_1 и Q_2 . Одредити коефицијент запреминског ширења течности.
Задатак преузет из часописа "Млади физичар" бр. 44. (20 п.)
5. У топлотно изолованом суду, попречног пресека $S = 5\text{dm}^2$, налази се $n = 1$ мол једноатомског идеалног гаса ($C_V = \frac{3}{2}R$) на температури $T_1 = 500\text{K}$. Суд је одозго затворен клипом масе $M = 7\text{kg}$, који је фиксиран на висини $h = 80.0\text{cm}$ од дна суда. Одредити за колико се помери клип када се пусти да се слободно креће. Такође одредити и промену унутрашње енергије гаса при овом померању. (20 п.)

$$R = 8.314\text{J/Kmol}, g = 9.81\text{m/s}^2, 0^\circ\text{C} = 273.15\text{K}, \rho_{\text{H}_2\text{O}} = 1000\text{kg/m}^3, p_a = 101\text{kPa}$$

Напомена: Грешке величина чије су вредности дате као цели бројеви су занемариве.

Задатке припремила: Марија Димитријевић
Рецензент: мр Ђорђе Спасојевић
Председник комисије: др Мићо Митровић

**Решења задатака за регионално такмичење из физике ученика средњих школа,
школске 2000/2001. год.
II разред**

1. Једначина кретања куглице кроз глицерин је $m\vec{a} = m\vec{g} + \vec{F}_p + \vec{F}_s$, где су сила потиска $\vec{F}_p = -\frac{4}{3}r^3\pi\rho\vec{g}$ и Стоксова сила $\vec{F}_s = -6\pi\eta r\vec{v}$. (5 п.) Без обзира на почетне услове, дуго након почетка кретања, кретање куглица је равномерно и брзина куглица је одређена условом $m\vec{a} = 0$, одакле је $\vec{v}_i = \frac{2r_i^2(\rho_i - \rho)}{9\eta}\vec{g}$, $i = 1, 2$ за прву и другу куглицу респективно. (5 п.) Времена преласка пута s су $t_i = \frac{s}{v_i} = \frac{9\eta s}{2gr_i^2(\rho_i - \rho)}$. Одавде је $\Delta t = t_2 - t_1 = \frac{9\eta s}{2g} \left(\frac{1}{r_2^2(\rho_2 - \rho)} - \frac{1}{r_1^2(\rho_1 - \rho)} \right)$, на основу чега је $r_2 = r_1 \sqrt{\frac{1}{1 + \Delta t/t_1} \frac{\rho_1 - \rho}{\rho_2 - \rho}}$. (6 п.) На основу датих вредности налази се да је $t_1 = 2.238s$ и $r_2 = 8.81mm$. (4 п.)
2. Промена ентропије је $\Delta S = \frac{\Delta Q}{T}$, где је $\Delta Q = C\Delta T$, што заменом даје $\Delta S = (aT + b)\Delta T$. (5 п.) Графички, промена ентропије одговара површини испод праве $aT + b$ између тачака T_1 и T_2 на T оси: $\Delta S = \frac{a}{2}T_2^2 + bT_2 - \frac{a}{2}T_1^2 - bT_1$. (10 п.) Решавањем квадратне једначине по T_2 добија се $T_2 = 300.0K$. (5 п.)

3. Пре затварања суда клипом, Бернулијева једначина, примењена на пресеке (1)-непосредно испод нивоа воде у суду и (2)-на начињеном отвору, гласи $\rho \frac{v_2^2}{2} + \rho gH + p_a = \rho \frac{v_2^2}{2} + \rho gh + p_a$. (2 п.) Користећи једначину континуитета, као и чињеницу да је $S_1 \gg S_2$, налази се за брзину истицања воде $v_2 = \sqrt{2g(H - h)}$, а затим и за домет млаза $d = 2\sqrt{h(H - h)} = 80.0cm$. (5 п.)
По затварању суда клипом, Бернулијева једначина, примењена на исте пресеке као и у претходном случају, гласи $\rho \frac{\tilde{v}_2^2}{2} + \rho gH + p_a + \frac{Mg}{S_1} = \rho \frac{\tilde{v}_2^2}{2} + \rho gh + p_a$ (2 п.), па се за домет добија $\tilde{d} = 2\sqrt{h(H - h + \frac{M}{\rho S_1})}$. (5 п.) Из услова задатка, да је $\tilde{d} = d + \Delta d$, налази се $M = \frac{\rho S_1}{h} \left(\frac{\Delta d^2}{4} + \Delta d \sqrt{h(H - h)} \right) = 9kg$. (6 п.)
4. Нека је на температури $t = 0^\circ C$ запремина куглице V_0 , а густина течности ρ_0 . Тежине истиснутих течности су $Q_1 = \rho_1 g V_1$ и $Q_2 = \rho_2 g V_2$, где су ρ_1 и ρ_2 густине течности на температурама t_1 и t_2 , а V_1 и V_2 запремине куглице на тим температурама. За куглицу је $\frac{V_1}{V_2} = \frac{V_0(1 + \beta t_1)}{V_0(1 + \beta t_2)}$ (4 п.), а за течност $\frac{\rho_1}{\rho_2} = \frac{\rho_0(1 + \beta_1 t_2)}{\rho_0(1 + \beta_1 t_1)}$ (4 п.), где је β_1 запремински коефицијент ширења течности. Одавде се за однос тежина истиснуте течности добија $\frac{Q_1}{Q_2} = \frac{(1 + \beta t_1)(1 + \beta_1 t_2)}{(1 + \beta t_2)(1 + \beta_1 t_1)} \approx \frac{1 + \beta t_1 + \beta_1 t_2}{1 + \beta t_2 + \beta_1 t_1}$, где су у задњем кораку занемарени чланови који садрже производе коефицијената запреминског ширења у односу на остале чланове. (8 п.) Користећи ово, за β_1 се налази $\beta_1 = \frac{Q_2(1 + \beta t_1) - Q_1(1 + \beta t_2)}{Q_1 t_1 - Q_2 t_2}$. (4 п.)
5. Из једначине стања идеалног гаса налази се притисак у суду док је клип фиксиран $p_1 = \frac{nRT_1}{Sh} = 103.925kPa = 103.9kPa$. (3 п.) Када се ослободи, клип се креће све док притисак гаса у суду не буде једнак $p_2 = p_a + \frac{Mg}{S} = 102.373kPa = 102.4kPa$. (5 п.) Како је $p_1 > p_2$, то ће се клип кретати на горе. (3 п.) Процес кретања је адијабатски, па је $p_1 V_1^\gamma = p_2 V_2^\gamma$, где је $V_2 = S(h + \Delta h)$. Одатле је $\Delta h = \left((p_1/p_2)^{\frac{1}{\gamma}} - 1 \right) h = 7.25mm$. (5 п.) Промена унутрашње енергије је $\Delta U = nC_V(T_2 - T_1)$, где је $T_2 = T_1(p_1/p_2)^{\frac{1-\gamma}{\gamma}} = 497K$, па је $\Delta U = -37.4J$. (4 п.)

Напомена: При израчунавању нумеричких вредности тражених величина, водило се рачуна о имплицитно признатим грешкама улазних величина (једнаким половици вредности последње цифре) са тиме да су у току израчунавања коришћене незаокружене вредности, након чега је коначни резултат заокружен на одговарајући број цифара.